

Specyfika spółdzielczości i rodzaje spółdzielni

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Mapa myśli](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: *Hymn spółdzielców*, dostępny w internecie: bibliotekapiosenki.pl [dostęp 20.09.2019 r.].

- Źródło: Jan Wolski, *Wyzwolenie. Wybór pism spółdzielczych z lat 1923–1956*, Łódź 2015, s. 48–49.
- Źródło: Edward Abramowski, *Braterstwo, solidarność, współdziałanie. Pisma spółdzielcze i stowarzyszeniowe*, oprac. Remigiusz Okraska, Łódź-Sopot-Warszawa 2009, s. 20.
- Źródło: Stanisław Thugutt, *Spółdzielczość. Zarys ideologii*, 1937 r., dostępny w internecie: kooperatyzm.pl [dostęp 26.06.2020 r.].
- Źródło: *Ustawa z dnia 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze*, dostępny w internecie: isap.sejm.gov.pl [dostęp 7.08.2020 r.].

Specyfika spółdzielczości i rodzaje spółdzielni

Czy lepiej działać w grupie, czy w pojedynkę? Czy można jednocześnie stworzyć dla siebie miejsce pracy i działać na rzecz lokalnej społeczności? Czy da się prowadzić przedsiębiorstwo, w którym pracownicy demokratycznie podejmują decyzje o jego losie? Tak, jest to możliwe. Z tych właśnie powodów powstają spółdzielnie. Swoją działalność opierają na równości wszystkich członków oraz współpracy i kooperacji, a nie na maksymalizacji zysku.

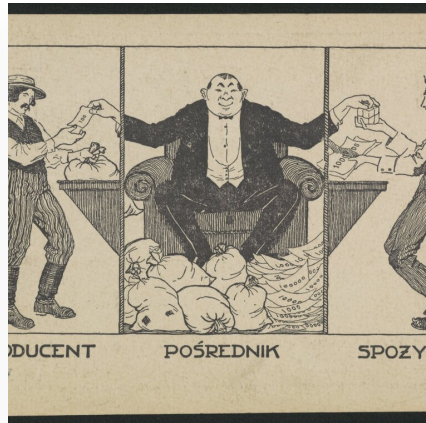
Twoje cele

- Określisz, czym jest spółdzielnia.
- Porównasz spółdzielnię ze spółką.
- Przeanalizujesz zasady i wartości, którymi kierują się spółdzielnie.
- Powiążesz rozwój i działalność ruchu spółdzielczego z procesami tworzenia się społeczeństwa masowego i jego stopniowej demokratyzacji.
- Udowodnisz, co można zyskać dzięki wstąpieniu do spółdzielni.

Dla zainteresowanych

**Z tradycji polskiej
spółdzielczości**

**Spółdzielnie
współczesnej Polski**

Przeczytaj

Spółdzielnia, czyli co?

Majątek [spółdzielni](#) jest majątkiem wspólnym jej członków. Spółdzielnia działa nie tylko dla zysku, podobnie jak firmy, ale również dla rozwoju jej członków i lokalnego środowiska. Przystępując do spółdzielni, obowiązani jesteśmy do wniesienia [wpisowego](#) lub wkładu rzeczowego. Każdy z jej członków ma równe prawa w decydowaniu o niej.

Na gruncie polskiego prawa pojęcie spółdzielni określa ustawa:

” Ustawa z dnia 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze

Art. 1

§ 1. Spółdzielnia jest dobrowolnym zrzeszeniem nieograniczonej liczby osób, o zmiennym składzie osobowym i zmiennym [funduszu udziałowym](#), które w interesie swoich członków prowadzi wspólną działalność gospodarczą.

§ 2. Spółdzielnia może prowadzić działalność społeczną i oświatowo-kulturalną na rzecz swoich członków i ich środowiska.
(...)

Art. 3

Majątek spółdzielni jest prywatną własnością jej członków.

Źródło: Ustawa z dnia 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze, dostępny w internecie: isap.sejm.gov.pl [dostęp 7.08.2020 r.].

Ważne!

Podczas XXXI Jubileuszowego Kongresu Międzynarodowego Związku Spółdzielczego, który odbył się w Manchesterze w dniach 20–22 września 1995 r., po raz pierwszy oficjalnie ustalono definicję spółdzielni.

Definicja

Spółdzielnia jest autonomicznym zrzeszeniem osób, które zjednoczyły się dobrowolnie w celu zaspokojenia aspiracji i potrzeb ekonomicznych, kulturalnych i socjalnych przez założenie wspólnego, demokratycznie zarządzanego przedsiębiorstwa.

Jaki jest cel działania spółdzielni?

Celem istnienia spółdzielni jest prowadzenie wspólnej działalności gospodarczej w interesie zrzeszonych członków.

Jeden członek = jeden głos

Najwyższa władza spółdzielni to walne zgromadzenie wszystkich [członków](#) spółdzielni. Spółdzielnia posiada organ kontroli i nadzoru (radę nadzorczą) oraz zarząd (jednoosobowy bądź kolegialny). Organy te pochodzą z demokratycznego wyboru podejmowanego na walnych zgromadzeniach. Każdy członek spółdzielni ma na nich jeden głos, tak samo ważny.

Walne zgromadzenie członków wrocławskiej spółdzielni mieszkaniowej. Na ponad 12 tysięcy członków przybyło ok. 10%. Jakie mogą być powody tak małej frekwencji? A może to dobry wynik? Czy ty albo ktoś z twojej rodziny uczestniczył w zebraniu członków spółdzielni?

Źródło: Julo, domena publiczna.

Podstawowe zasady spółdzielcze określa się mianem **zasad roczdelskich**. Przyjmuje się, że zostały one stworzone w jednej z pierwszych spółdzielni tkaczy angielskich, którą założono w 1844 r. w mieście Rochdale.

Autorzy siedmiu pionierskich zasad spółdzielczości. Zastanów się, z których warstw społecznych wywodzili się założyciele tej pierwszej na świecie spółdzielni. Czy miało to wpływ na zasady, które ustanowili? Jakie znasz inne postaci ruchu socjalistycznego w Wielkiej Brytanii tamtego okresu?

Źródło: domena publiczna.

Zasady te były wielokrotnie modyfikowane i dostosowywane do współczesnych realiów. Ostatniej zmiany dokonano na Kongresie Międzynarodowego Związku Spółdzielczego w 1995 r. Ustalono, że każda spółdzielnia musi działać według tych zasad.

Zasady działania spółdzielni

Źródło grafiki: CC0.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Spółdzielnia a spółka

Te same produkty (np. mleko) lub usługi (np. bankowe) są dostarczane zarówno przez firmy, jak i spółdzielnie. Działają one jednak na podstawie innych zasad i wyznają odmienne wartości. Przedstawia to poniższa tabela.

Kryteria	Spółdzielnia	Spółka
Czy na start potrzebne są pieniądze?	Nie są wymagane.	Wymagany kapitał założycielski.
Kto może przystąpić?	Otwarte drzwi – każdy spełniający wymogi statutu może być członkiem spółdzielni.	Do przystąpienia wymagana jest zgoda wspólników lub organów spółki.
Jak można zrezygnować?	Spółdzielca może w każdej chwili (np. po upływie miesięcznego okresu wypowiedzenia) wystąpić ze spółdzielni.	Aby wystąpić ze spółki, udziałowiec musi szukać nabywcy na swoje udziały (co w firmach o złym stanie finansowym może nie być łatwe).

Kryteria	Spółdzielnia	Spółka
Kto podejmuje decyzje?	Panuje demokracja: równość wszystkich osób w podejmowaniu decyzji.	Znaczenie głosu udziałowca zależy od wartości posiadanych przez niego udziałów.
Jak działa?	Kieruje się wartościami.	Kieruje się kalkulacją zysków i strat (rachunkiem ekonomicznym).
Po co działa?	Zaspokaja potrzeby ekonomiczne, społeczne, kulturalne i edukacyjne swoich członków.	Dla zysku – zaspokaja potrzeby ekonomiczne.
Co jest jej istotą?	Ludzie (kapitał społeczny).	Pieniądze (kapitał finansowy).
Jak współpracuje z innymi?	Spółdzielnie działają w ramach przyjaznego i solidarnego ruchu spółdzielczego.	Spółki działają samodzielnie na konkurencyjnym rynku.

Dzień spółdzielcy

W 1923 r. Międzynarodowy Związek Spółdzielczy proklamował obchody Międzynarodowego Dnia Spółdzielczości w każdą pierwszą sobotę lipca. W Polsce to święto obchodzone jest od 1925 r. i do połowy lat 90. XX w. przypadało na jedną z pierwszych niedziel czerwca. Obecnie obchody Międzynarodowego Dnia Spółdzielczości zgodnie z uchwałą sejmu z dnia 21 kwietnia 1995 r. organizowane są 1 lipca.

Flaga spółdzielcza

Pod tym sztandarem, poczynawszy od 1925 r., spółdzielcy na całym świecie obchodzili swoje święto. W tej fladze kolor czerwony symbolizował odwagę, pomarańczowy – szanse i możliwości, żółty – wyzwania, zielony – dążenie do wzrostu liczby członków oraz zrozumienie celów spółdzielczych i wartości współpracy, niebieski – odległe horyzonty, a także potrzebę zapewnienia edukacji i pomocy, ciemnoniebieski – współpracę, a fiolet – ciepło, piękno i przyjaźń.

Źródło: domena publiczna.

Na przełomie lat 80. i 90. XX w. wiele tęczyowych flag symbolizowało także inne ruchy społeczne, np. pacyfistyczny i LGBT, których wartości nie były spójne z ruchem spółdzielczym.

Z tego powodu podczas kongresu w 2001 r. uzgodniono zmianę tradycyjnej flagi, aby uniknąć pomyłek. Tak powstała nowa flaga: biała z logo Międzynarodowego Ruchu Spółdzielczego.

Źródło: International Co-operative Alliance Organization, licencja: CC BY-SA 3.0.

Ostatnia zmiana nastąpiła w 2013 r. podczas Zgromadzenia Ogólnego Międzynarodowego Związku Spółdzielczego w Kapsztadzie. Nowa flaga to białe litery łączące się jak ogniwa łańcucha i tworzące słowo „COOP” (z ang. pot. *co-op* oznacza spółdzielnię), które umieszczono na fioletowym tle.

Źródło: International Co-operative Alliance Organization, licencja: CC BY-SA 3.0.

Słownik

członek spółdzielni

osoba fizyczna lub prawna (np. firma), która złożyła deklarację wstąpienia do spółdzielni; prawa i obowiązki wynikające z członkostwa w spółdzielni są dla wszystkich członków równe

fundusz udziałowy spółdzielni

fundusz powstający z wpłat udziałów członkowskich, odpisów na udziały członkowskie z podziału nadwyżki bilansowej lub innych źródeł

fundusz zasobowy spółdzielni

fundusz powstający z wpłat przez członków wpisowego, części nadwyżki bilansowej lub innych źródeł określonych w odrębnych przepisach

spółdzielnia

na gruncie polskiego prawa jest to dobrowolne zrzeszenie nieograniczonej liczby osób, o zmiennym składzie osobowym i zmiennym funduszu udziałowym, które w interesie swoich członków prowadzi wspólną działalność gospodarczą

wpisowe

kwota, którą członek spółdzielni jest obowiązany wnieść wraz z zadeklarowanymi udziałami, stosownie do postanowień statutu; tylko do wysokości tych kwot uczestniczy on w pokrywaniu strat spółdzielni

Mapa myśli

Polecenie 1

Uporządkuj informacje o spółdzielni na mapie myśli. Na podstawie poniższych ustaw uzupełnij na mapie cele i działania przynajmniej sześciu rodzajów spółdzielni. Podaj również po dwa przykłady (nazwa i miejsce założenia) do każdego rodzaju spółdzielni oraz jedyną spółdzielnię europejską, która obecnie działa w Polsce.

Lista ustaw:

- Ustawa z dnia 5 listopada 2009 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych;
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych;
- Ustawa z dnia 22 lipca 2006 r. o spółdzielni europejskiej;
- Ustawa z dnia 7 grudnia 2000 r. o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających;
- Ustawa z dnia 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych;
- Ustawa z dnia 4 października 2018 r. o spółdzielniach rolników;
- Ustawy z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Ćwiczenie 1

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Tekst źródłowy do ćwiczeń nr 2–3.

Słowa hymnu spółdzielców *Oto staje nas wolna gromada*, do którego muzykę skomponował Lucjan Rogowski w 1925 r.

” *Hymn spółdzielców*

Oto staje nas wolna gromada
Budowniczych tworzących swój świat,
W których złoty cielec już nie włada,
A nowego w nim życia tkwi ład.

Refren:

Niech się niesie ten nasz bratni śpiew
Do miast wszystkich, do siół, do gmin,
I niech woła jak zew, że kto ziemi tej syn,
Ten niech staje w nasz szereg jak brat,
Z prochu dźwignąć ku słońcu ten świat.

Nam nie trzeba ni władzy, ni złota,
Bowiem duch nas sprawuje nam rząd,
Prawem naszym braterska wspólnota,
Wszelki wyzysk wyniszczym jak trąd.

Refren:

Niech się niesie ten nasz bratni śpiew...

Źródło: *Hymn spółdzielców*, dostępny w internecie: bibliotekapiosenki.pl [dostęp 20.09.2019 r.].

Ćwiczenie 2

Ćwiczenie 3

Ćwiczenie 4

Zapoznaj się ze źródłami i wykonaj ćwiczenie.

Źródło I

Źródło: dostępny w internecie: zabrzezsm.pl, tylko do użytku edukacyjnego.

Źródło II

Źródło: dostępny w internecie: rspjutrzenska.spółdzielczość.pl, tylko do użytku edukacyjnego.

Przeczytaj tekst źródłowy, a następnie wykonaj polecenie.

” Stanisław Thugutt

Spółdzielczość. Zarys ideologii

Spółdzielnia spóżywców ma za cel dostarczanie im produktów spóżywczych po niższej cenie i w lepszym gatunku. Spółdzielnia wytwórców daje im wspólny warsztat pracy. Kredytowa przyjmuje ich wkłady oszczędnościowe i udziela pożyczek. Budowlana buduje im domy. Wspólnym wyrazem dla wszystkich tych celów jest polepszenie bytu swoich członków. (...) Spółdzielnia nie osiąga zysków, tylko nadwyżki dochodów nad wydatkami. Nadwyżki te wypłacane członkom nie są dywidendą, czyli podzielonym zyskiem, tylko zwrotem nadebranych sum. Spółdzielnia nie sprzedaje swoim członkom towarów, tylko im je dostarcza; sprzedaje towary tylko obcym, na rynek, ale tego z reguły czynić nie powinna.

Spółdzielnia nie ma kapitału zakładowego ani rezerwowego, tylko odpowiednie fundusze, nie mówiąc już o tym, że tworzy niepodzielny między członków fundusz społeczny, którego przedsiębiorstwo kapitalistyczne nie tworzy, nie zna i potrzeby jego nie uznaje, poprzestając na kapitale rezerwowym, będącym własnością członków.

Źródło: Stanisław Thugutt, *Spółdzielczość. Zarys ideologii*, 1937 r., dostępny w internecie: kooperatyzm.pl [dostęp 26.06.2020 r.].

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj ćwiczenie.

” Jan Wolski

Wyzwolenie. Wybór pism spółdzielczych z lat 1923–1956

Pierwszą cechą jest to, że celem każdej spółdzielni jest braterska pomoc wzajemna.

Drugą właściwością spółdzielni jest zupełna zgodność jej celów, zadań i działania z szeroko rozumianym interesem powszechnym.

Trzecią cechą charakterystyczną każdej spółdzielni jest zasada dobrowolności. Spółdzielnia nie uznaje i nie stosuje przymusu. Należą do niej członkowie z wolnej i nieprzymuszonej woli.

Czwarta właściwość spółdzielni polega na tym, iż zrzeszają one członków na podstawie wspólnych dla wszystkich i jednorodnych interesów. Wszyscy członkowie każdej spółdzielni muszą mieć identyczny interes należenia do niej.

Piątą właściwością jest zasada równości. W spółdzielni wszyscy członkowie są równi i mają w niej jednakowe prawa bez względu na swoje zasługi oraz wysokość wpłaconych przez każdego udziałów. „Jeden członek – jeden głos” – oto zasada powszechnie stosowana w spółdzielniach.

Szóstą cechą spółdzielni jest tolerancja ideowa wewnątrz oraz niezależność ideowa na zewnątrz. Spółdzielnia zrzesza członków dla ściśle określonych wspólnych celów. Poza tymi wspólnymi celami

członkowie mogą się różnić między sobą pochodzeniem, zapatrywaniami politycznymi, wyznaniem religijnym itd.

Siódmą właściwością spółdzielni jest dbałość o podnoszenie poziomu kulturalnego zarówno swych członków, jak i otaczającego społeczeństwa. Spółdzielnie bądź same prowadzą, bądź wydatnie popierają pracę innych organizacji na polu społeczno-wychowawczym.

Ósmą właściwością jest podział nadwyżki (zysku) między członków. Dokonuje się ten podział w spółdzielniach nie w stosunku do wysokości kapitału, jaki każdy z udziałowców włożył (co się praktykuje w spółkach prywatnych), lecz w stosunku do tego, w jakim stopniu każdy udziałowiec przyczynił się do powstania nadwyżki w spółdzielni przez swoje w niej zakupy lub przez swoją w niej pracę, względnie przez dostarczanie do spółdzielni owoców swojej pracy.

Dziewiątą właściwością spółdzielni jest fundusz społeczny. Spółdzielnie przy każdorazowym podziale czystych nadwyżek zawsze część ich przeznaczają na fundusz społeczny, zwany inaczej zasobowym.

Dziesiąta właściwość to współdziałanie spółdzielni ze sobą. Jak poszczególni ludzie łączą się ze sobą dla wspólnych celów w spółdzielni, tak samo w dalszym ciągu poszczególne spółdzielnie łączą się ze sobą dla wspólnych celów w związki, a te znów zrzeszają się jeszcze dalej, tworząc związki wyższego rzędu, nieraz poprzez granice narodowe i państwowe.

Źródło: Jan Wolski, *Wyzwolenie. Wybór pism spółdzielczych z lat 1923–1956*, Łódź 2015, s. 48–49.

Braterstwo, solidarność, współdziałanie. Pisma spółdzielcze i stowarzyszeniowe

Członek stowarzyszeń wolnych jest to typ, który życie tworzy siłami swego umysłu, charakteru, serca – i to jest obywatel demokracji. Zaś jednostka, chodząca luzem, w stadzie, jest to bierny pionek w rękach biurokracji i przywódców partyjnych, niewolnik warunków życia i typ społeczeństwa niewolniczego. Te dwa zasadnicze rysy określają całą różnicę psychologiczną i moralną, przystosowują do siebie pojęcia, uczucia i sumienie, potrzeby i tryb życia, pragnienia i ideały. Typ demokratyczny pożąda przede wszystkim wolności tworzenia, typ niewolniczy – „chleba i igrzysk”; pierwszy usiłuje sam doskonalić i ulepszać swoje życie, drugi żąda tego od państwa.

W typie demokratycznym zanika potrzeba jałowych narzekań i utyskiwań, znika rozterka między indywidualnością a warunkami, między ideałem piastowanym w umyśle a życiem rzeczywistym, gdyż członek stowarzyszeń wolnych ma możliwość tworzenia swego życia i przystosowywania warunków do swojej indywidualności. Wytwarza się tutaj doskonała jedność myśli, uczucia i czynu, warunek zdrowia i pełnego rozwoju jednostki.

W typie niewolniczym natomiast istnieje cała przepaść między ideałem a rzeczywistością, między indywidualnością a warunkami. Człowiek wchodzi w szablon życia, który inni wytworzyli dla niego przymusowo, męczy się nadaremnie doń przystosowywaniem się, kastruje swą indywidualność w najrozmaitszy sposób, przechodzi przez rozmaite musztry pojęciowe i moralne, zatracą wszelką łączność swych utajonych pragnień z czynem – i przez to samo wypacza się w typ chorobliwy, zwyrodniały, cząstkowy.

W tym przeobrażeniu moralnym człowieka – z niewolnika na wolnego twórcę życia – widzi kooperatyzm swoje najważniejsze zadanie, głęboką istotę szerzonej przez się kultury demokratycznej.

Każda kooperatywa spożywców, każda spółka włościańska lub związek zawodowy stają się żywym ogniskiem i szkołą tej kultury, szkołą, gdzie ludzie uczą się czynami nowej nauki wolności. Ci, którzy dotychczas korzystali tylko z rozkazów swoich przełożonych lub z jałmużny swych dobroczyńców, rządzeni i cywilizowani na czyjąś modłę, tutaj, w kooperatywie i związku, sami muszą radzić i decydować o wszystkich swoich sprawach: o warunkach swego najmu (zatrudnienia), o gospodarce w swoich kasach, warsztatach i sklepach, o potrzebach swoich szkół, bibliotek, szpitali, ochron. Muszą nie tylko radzić nad tym, ale i tworzyć to wszystko, kształtować instytucje, przystosowywać je do swoich żądań i charakterów, wkładać w nie własną inicjatywę, zapal tworzenia, wytrwałość. Instytucja społeczna przestaje wtedy gnębić człowieka, staje się posłusznym w jego ręku narzędziem, pozwala mu zamieniać na rzeczywistość to, co jest potrzebą i sumieniem, jego myślą i uczuciem, pozwala mu być twórcą. Na tym zasadza się, w pojmowaniu kooperatystów, idea kultury demokratycznej.

Źródło: Edward Abramowski, *Braterstwo, solidarność, współdziałanie. Pisma spółdzielcze i stowarzyszeniowe*, oprac. Remigiusz Okraska, Łódź-Sopot-Warszawa 2009, s. 20.

Ćwiczenie 7

Ćwiczenie 8

Dla nauczyciela

Autorka: Justyna Szymańska

Przedmiot: wiedza o społeczeństwie

Temat: Specyfika spółdzielczości i rodzaje spółdzielni

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum, technikum, zakres rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres rozszerzony

VI. Społeczeństwo obywatelskie i kultura polityczna.

Uczeń:

6) charakteryzuje specyfikę spółdzielczości i rodzaje spółdzielni funkcjonujących współcześnie w Rzeczypospolitej Polskiej.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie przedsiębiorczości.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- wyjaśnia, czym jest spółdzielnia;
- porównuje spółdzielnię ze spółką;
- analizuje zasady i wartości, którymi kierują się spółdzielnie;
- argumentuje, co może zyskać dzięki wstąpieniu do spółdzielni.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm.

Metody i techniki nauczania:

- śniegowa kula;
- elementy WebQuestu;

- rozmowa nauczająca z wykorzystaniem ćwiczeń interaktywnych;
- dyskusja za i przeciw.

Formy zajęć:

- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami i dostępem do internetu, słuchawki;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg zajęć:

Faza wstępna

1. Nauczyciel zadaje pytanie: „Jakie znacie spółdzielnie?”. Burza mózgów. Moderator zapisuje propozycje uczniów w formie mapy skojarzeń. Po fazie twórczej następuje weryfikacja pomysłów. Nauczyciel informuje, że na koniec zajęć uczniowie znów zweryfikują swoją mapę.

2. Przedstawienie tematu i celów zajęć.

3. Śniegowa kula. Uczniowie w parach opracowują definicje spółdzielni. Następnie łączą się w czwórki, porównują swoje propozycje i zapisują wspólne rozwiązanie. W kolejnym kroku uczniowie łączą się w liczniejsze grupy, aż wobec postawionego problemu wypowie się cała klasa i powstanie wspólna definicja.

Faza realizacyjna

1. WebQuest. Podział klasy na cztery grupy. Zadaniem każdej z nich jest opracowanie zasad działania spółdzielni i odpowiedź na pytanie, dlaczego te zasady określa się mianem zasad rochdelskich. Praca na podstawie źródeł internetowych. Po upływie wyznaczonego czasu grupy przedstawiają efekty pracy i je porównują. Ustalenie wspólnej listy zasad i weryfikacja na podstawie ilustracji interaktywnej „Zasady działania spółdzielni”.

2. Praca w parach. Uczniowie przygotowują zestaw różnic między spółdzielnią a spółką, wykorzystując odpowiedzi na pytania:

- Skąd są pieniądze na start?
- Kto może przystąpić?
- Jak można zrezygnować?
- Kto podejmuje decyzje?

- Jak działa?
- Po co działa?
- Co jest jej istotą?
- Jak współpracuje z innymi?

Chętne/wybrane pary przedstawiają swoje zestawienia. Reszta klasy je weryfikuje i w miarę potrzeby uzupełnia lub poprawia.

3. Uczniowie wykonują ćwiczenia interaktywne wskazane przez nauczyciela. Wspólne omówienie odpowiedzi.

4. Dyskusja za i przeciw na temat: „Czy przynależność do spółdzielni jest korzystna, czy też nie?”. Podział klasy na dwie grupy. Zadanie pierwszej grupy polega na przygotowaniu argumentów za, a drugiej – przeciw. Oponenti, przygotowując się do dyskusji, mogą korzystać z różnych źródeł informacji. Nauczyciel określa czas na przygotowanie. Przed rozpoczęciem dyskusji wspólne ustalenie zasad, według których będzie ona prowadzona. Przykładowo – nie należy przerywać wypowiedzi innych uczestników, trzeba przestrzegać czasu wyznaczonego na wypowiedź itp.

Uczniowie dyskutują, przedstawiając na zmianę argumenty za i przeciw. Nauczyciel moderuje dyskusję.

Po dyskusji nauczyciel prosi jednego lub kilku uczniów o jej podsumowanie. Następnie pyta, jakie teraz jest ich stanowisko wobec przynależności do spółdzielni, które argumenty ich przekonały. Zarządza głosowanie: kto jest za..., a kto przeciw... W zależności od wyniku głosowania nauczyciel wskazuje zwycięską grupę, której argumenty były bardziej przekonujące.

Faza podsumowująca

1. Praca z multimedium – mapa myśli. W ramach podsumowania uczniowie tworzą mapę myśli. Uczniowie wykorzystują mapę skojarzeń utworzoną na początku zajęć, a także zestaw ustaw dotyczących spółdzielni i inne dostępne materiały. Rozbudowują mapę o rodzaje spółdzielni, których nie uwzględniono, podają przykłady działających spółdzielni.

2. Na zakończenie zajęć nauczyciel zadaje uczniom pytania:

- Co na zajęciach wydało wam się ważne i ciekawe?
- Co było łatwe, a co trudne?
- Jak możecie wykorzystać wiadomości i umiejętności, które dziś zdobyliście?

Chętni/wybrani uczniowie podsumowują zajęcia.

Praca domowa:

Uczniowie wykonują pozostałe ćwiczenia interaktywne.

Materiały pomocnicze:

Ustawa z dnia 5 listopada 2009 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych, prawo.sejm.gov.pl.

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych, prawo.sejm.gov.pl.

Ustawa z dnia 22 lipca 2006 r. o spółdzielni europejskiej, prawo.sejm.gov.pl.

Ustawa z dnia 7 grudnia 2000 r. o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających, prawo.sejm.gov.pl.

Ustawa z dnia 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych, prawo.sejm.gov.pl.

Ustawa z dnia 4 października 2018 r. o spółdzielniach rolników, prawo.sejm.gov.pl.

Ustawa z dnia 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze, prawo.sejm.gov.pl.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

Mapa myśli może być też wykorzystana przez uczniów przed zajęciami do przygotowania się do lekcji powtórzeniowej.